

Je moet je altijd vragen blijven stellen

In gesprek met broeder Jan Heuft m. afr.

Broeder Jan Heuft m.afr. is al 48 jaar missionaris in Algiers, de hoofdstad van Algerije. 35 jaar lang was hij werkzaam op een school voor dove kinderen, de laatste 13 werkt hij voor een interconfessionele organisatie samen met protestanten en moslims in de zorg voor vluchtelingen en migranten in de stad. In juni was hij voor een korte periode in Nederland. Hij hield een inleiding over dialoog en vreedzaam samenleven, bij de tentoonstelling 'De Witte Karavaan' over 150 jaar Witte Paters en Witte Zusters. Kort hiervoor hadden we een gesprek over hetzelfde thema.

"Ik zag een TV-programma dat 'Maskers af' heet," begint Jan zijn verhaal. "Hierin nodigt de interviewer haar gasten uit in te gaan op belangrijke levensproblemen waarvoor een ieder van ons gesteld staat. Het gebeurt nog als eens dat wij in zulke situaties ons ware gezicht moeten laten zien en verplicht zijn 'kleur' te bekennen". Het gaat er dan om de uiterlijke schijn te laten vallen en de werkelijkheid te erkennen. Je kunt je in deze tegenwoordige tijd inderdaad afvragen of de maskers afgezet zijn en of we de bittere realiteit nu onder ogen moeten zien. Is de islam eigenlijk alleen maar op pad om ons te bekeren, al is het met geweld, of is er toch iets anders gaande?

○
.....
"We waren daar niet om mensen te bekeren, wel om diepte aan het leven te geven. Omgekeerd waren zij ook getuigen van hun geloof naar ons toe."
.....
○

In de begin jaren dat ik in Algiers woonde spraken we over 'ontmoeting' als het achtste sacrament," gaat Jan verder. "Ons streven was samen op weg te gaan en te proberen God onder woorden te brengen om zo samen tot een dieper bewustzijn van

het bestaan van God te komen. Zoals de abt van de vermoorde Trappisten in Tibhirine in zijn geestelijk testament schreef dat hij hoopte dat, ook al zou zijn dood gewelddadig zijn, hij toch samen met de moslims in het aangezicht van God zou staan."

Gezien de huidige toestand van de wereld kun je je de vraag stellen of we de moslims nog wel kunnen vertrouwen. Zijn we niet naïef geweest? Zijn we niet te veel opgeslokt door mooie woorden en hebben we het slechte niet gezien?

Het antwoord van Jan is duidelijk 'nee'. "In de 47 jaar in Noord Afrika heb ik beleefd hoe we samen de weg van de Schepper ontdekken. God openbaart zich ook in de islam en in het boeddhisme. Op verschillende manieren kunnen er mooie dingen ontstaan en groeien. Tijdens die donkere periode in de jaren '90 zijn 19 paters en monniken vermoord, maar zeker duizenden moslims zijn omgekomen, omdat zij hun vrijheid opeisten in de burgeroorlog.

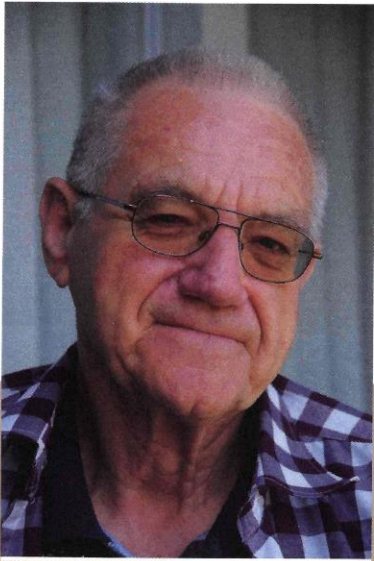
Toen vier van mijn medebroeders werden omgebracht riepen de moslimbewoners van het dorp 'Waarlijk dit waren mensen van God, in wie wij ons vertrouwen hadden gesteld' Toen bekend werd dat de monniken in Tibhirine waren vermoord, kwamen de dorpsbewoners bij onze dovenschool hun excuses aanbieden aan ons voor deze gruwelijke daad, waarin zij zich totaal niet herkennen. Vorige week nog bezocht ik met zo'n 200 pelgrims de beide plekken

en de moslimburgemeester van het dorp kwam om bloemen te leggen en we werden op onze tocht beschermd door de moslimbevolking. Deze mensen zijn voor mij een voorbeeld van hoe je in de wereld met elkaar om moet gaan."

Het leven delen

Toen Jan begon te werken bij het Nationale Doveninstituut in Algiers kwamen ouders hun kind brengen. "In sommige stromingen van de islam werd gedacht dat het een straf van God was, dat hun kind niet kon horen. Toch hadden ze vertrouwen in ons en vroegen ons 'Maak iets van het leven van mijn kind.'" Jan heeft het ervaren als hele mooie tijden waarin hij het leven van de kinderen, hun ouders en de mensen in het dorp heeft meegeleefd. "We waren daar niet om mensen te bekeren, wel om diepte aan het leven te geven. Omgekeerd waren zij ook getuigen van hun geloof naar ons toe."

Na 35 jaar op het Doveninstituut ging Jan werken bij een organisatie voor vluchtelingen en migranten. Het is een interconfessionele organisatie: er werken christenen en moslims. Tijdens zijn werk merkt hij dagelijks hoe het samen leven, vieren en rouwen een klimaat van vertrouwen schept. "Als een jonge vluchteling sterft aan aids of andere ziekten, is de hele gemeenschap aanwezig bij de begrafenis om samen te bidden. Het gebeurt met enige regelmaat dat moeder, vanaf duizenden en duizenden kilometers ver, haar overleden

Jan Heuft | Foto: Erica Op 't Hoog

br Jan Heuft aan het werk in Algiers. | Foto: WNM

zoon of dochter, via een mobieltje, dat op de kist ligt, geëmotioneerd toespreekt. Dat doet nog steeds heel veel met me.

Onlangs hebben we samen met enkele christenen en moslims het breken van de Vasten tijdens de Ramadan gevierd en samen gegeten. Samen zijn we ons bewust dat deze wereld ons geschonken is door een hogere macht. In de wereld van vandaag is in gesprek gaan en blijven belangrijk. Conservatisme en fanatisme leiden tot oorlog en geweld. Je moet altijd blijven luisteren en het goede in iedere mens en in iedere religie blijven zien. In het contact van mens tot mens komt religie op de achtergrond. In ieder mens is iets goeds te vinden."

In het begin richtte de organisatie zich vooral op studenten uit het zuiden van Afrika, die door de ontwikkelingen in Algerije op een bepaald moment geen studiebeurs meer kregen. In de loop der tijd verschoof de focus naar vluchtelingen, allereerst uit de Westelijke Sahara, nu uit heel Afrika. Jan: "Het zijn vaak jonge mensen die naar Algerije komen voor een beter leven. Als het niet

lukt om iets op te bouwen in Noord Afrika, wagen ze de oversteek naar Europa. Maar we zien steeds meer dat de EU probeert de buitengrens te verleggen van het zuiden van Europa naar het noorden van Afrika. Er wordt vanwege allerlei verdragen met de EU door Algerije steeds meer jacht gemaakt op de (illegale) migranten. Hun situatie wordt moeilijker en nijpender. Daarnaast komen er meer en meer Afrikanen die door Europa teruggestuurd worden. Als dat na een korte tijd is kunnen zij wel weer wat opbouwen, maar in andere gevallen, als iemand al 20 jaar in Europa heeft geleefd, lukt dat niet meer. We zijn geen voorstander van gedwongen terugkeer, maar helpen deze mensen omdat ze in nood zijn."

Kleur bekennen

"In Europa zijn we ook medeverantwoordelijk voor al die vluchtelingen. De situatie in Afrika is catastrofaal: droogte en honger door klimaatverandering en slecht leiderschap, wat weer leidt tot conflicten en oorlogen. En onze regeringen blijven maar vriendelijk doen tegen deze corrupte leiders.

Soms hoor ik wel eens 'we hebben

geen roepingen meer, wat moeten we nog, zijn we nog nodig?' Maar dan vraag ik me af 'hebben we dan niets meer te zeggen?' Als missionarissen van Afrika moeten we meer kleur bekennen en ons eigen gezicht laten zien. Het charisma van de Witte Paters is 'op weg met de islam'. Die islam is in onze tijd meer aanwezig dan ooit te voren. Er is meer en meer behoefte aan dialoog, er is werk genoeg en het is urgent! De kerkplanting in Afrika is wel gelukt, maar het continent verkeert in een catastrofe. Is dit wat we droomden? Wat doe je vandaag de dag met de boodschap van het evangelie en met de boodschap van bijvoorbeeld Laudato Si'? We moeten mensen zoeken die geëngageerd zijn. Missie vandaag is aanwezig zijn daar waar de nood het hoogst is. Het is niet alleen sociaal werk. We willen ieder mens een plaats in deze wereld geven en zijn waardigheid teruggeven. Als het ware een steunpilaar voor mensen zijn. Maar omgekeerd heb ik als mens ook anderen nodig. We moeten elkaar vasthouden. In mijn werk in Algerije beleven we de dialoog in de praktijk en juist in die praktijk komt het vaak tot uitwisseling over de zin

van het bestaan omdat we te maken hebben met situaties rond leven en dood. Onze boodschap is er een van vrede. Christus zelf is een geweldadige dood gestorven maar toch sprak hij over vrede en verzoening.

Niet verstarren

Als kerk en missionarissen moeten we soms de moed hebben om weer opnieuw te beginnen. We moeten voorkomen dat het systeem verstarde. Het mag niet te veel stabiliseren maar moet flexibel en draaiend blijven zoals het Arabische schrift. Creativiteit maakt blij. We zijn geschapen om zelf te scheppen.

Je moet altijd blijven vertrouwen in het goede van de mens en in de relativiteit van ieders opinie. We moeten voorkomen dat we de waarheid zien als een blok graniet. Het moet te bewegen zijn. Dat is iets anders dan vervormen. We moeten ons altijd af blijven vragen 'wat is door God ingegeven, en welke regels komen voort uit menselijke interpretatie van bijbel of koran?' Dat vraagt ook om creativiteit en intelligentie. Welk recht heb jij om een ander te dwingen om op een bepaalde manier te geloven? In welke mate heb je zelf de boodschap wel goed verstaan? Je moet je altijd vragen blijven stellen!

ERICA OP 'T HOOG

de witte karavaan

De Witte Karavaan

De expositie in het Erfgoedcentrum Nederlands Kloosterleven in St. Agatha is nog tot en met 29 oktober te bezichtigen. Het veelkleurige leven van de Witte Paters en Witte Zusters in Afrika wordt geïllustreerd aan de hand van voorwerpen, archief- en beeldmateriaal. Stichter Lavigerie spoorde de missionarissen aan om zich te verdiepen in de Afrikaanse talen, de culturen en de Islam. Hij geeft hen als richtlijn: "U spreekt hun taal, u eet zoals zij, u kleedt u zoals zij." Zowel de paters als de zusters gaan – naar de lokale gewoonten – in het wit gekleed. Daarom worden ze in de volksmond Witte Paters en Witte Zusters genoemd.

Paters en zusters zijn actief in jeugdzorg, onderwijs, ziekenzorg, pastoraat en vrouwenemancipatie. Steeds met het doel om de Afrikanen het werk voort te laten zetten, om de inlandse kerk een Afrikaans gezicht te geven. Het idealisme en de volledige inzet van deze missionarissen en missiezusters – velen van hen namen voor altijd afscheid van hun familie en hun moederland – spreekt nog altijd tot de verbeelding. Momenteel zijn de Nederlandse missionarissen bijna allemaal teruggekeerd naar hun thuisland. Hun werk wordt voortgezet door Afrikaanse mannen en vrouwen. In Nederland zal deze tentoonstelling de laatste kans zijn om uit de eerste hand hun verhalen over de missie in Afrika te horen en aanschouwen. Op verschillende dagen zijn er Witte Zusters en Paters aanwezig om bezoekers rond te leiden. Ook worden er diverse lezingen gegeven rondom de expositie.

Meer informatie: www.erfgoedkloosterleven.nl

150 jaar
Witte Paters
en Witte Zusters
in Afrika